

Природно-заповідний фонд Володимирецького району.

Володимирецький район знаходиться у західній частині Рівненської області. Межує на заході із Волинською областю, на півночі із Зарічненським, на північному сході, сході та південному сході - з Дубровицьким та Сарненським районами Рівненської області. Площа району складає 1952,8 км². Чисельність населення становить 61034 осіб, з них міського - 11748, сільського-49286 осіб.

Володимирецький район лежить у межах Волинського Полісся, де поверхня низовинна, полого-хвиляста, в центральній частині поширені моренні горби та пасма заввишки 8-20 м; рів, розділені численними заболоченими зниженнями. Сучасний рельєф остаточно сформувався в період останнього льодовикового (дніпровського) зледеніння, що і зумовило геологічну будову та літологічний склад четвертинних відкладів. У неширокій смузі від районного центру до с.Бережниця у відкладах льодовикового характеру зустрічаються окремі валуни в піщано-гравійно-галькових відкладах. Найчіткіше у сучасному рельєфі відображається пасмо моренних відкладів на південний схід від с.Кідри, з найвищою відміткою 195,0 м над рівнем моря. До численних горбів та гряд примикають зандрові рівнини, складені флювіогляціальними піщаними відкладами. Вздовж правого берега р.Стир також збереглися залишки льодовикової морени, які можна спостерігати у відслоненнях правого підмитого високого берега річки Стир в районі с.Стара Рафалівка.

Під четвертинними льодовиковими відкладами залягають багаті на поклади бурштину палеогенові утворення, які підстеляються крейдовими породами. 13 південно-західній частині району розробляється два унікальних родовища високоякісних базальтів, придатних для виробництва мінеральної вати і кам'яного литва. В цілому район багатий на поклади торфу, білого кварцового піску, глини, бурштину, тувів, міді. Пересічна температура січня -5,2°C, липня +18,8°C. Період з температурою понад +10°C становить 163 дні. Опадів випадає 540-650 мм, 70-80% з них випадає в теплий період року. Висота снігового покриву -12 см.

Район розташований в зоні надмірного зволоження. Основними джерелами водозабезпечення є річки Горинь, Стир, Стубла, Веселуха, Мережанка, які належать до басейну Дніпра. В районі 12 природних озер, переважно карстових та заплавних, 2

водосховища. Переважають дерново-підзолисті та болотні ґрунти, менш поширені дернові. Близько 5100 га займають піски. Площа лісів становить 100,6 тис.га, що складає 51,8 % до загальної площі району. Основні породи -сосна, дуб, береза, в заболочених місцях-вільха.

Природно-заповідний фонд Володимирецького району

№з/п	Назва об'єкту	Площа, га
1	Рівненський природний заповідник (Білоозерський масив, Білоозерське лісництво)	8051
2	Ботанічний заказник загальнодержавного значення "Хиноцький"	2267
3	Ботанічний заказник місцевого значення "Озерецький"	1840
4	Ботанічний заказник місцевого значення "Мульчицький"	3860
5	Ботанічний заказник місцевого значення "Партизанський"	1942
6	Ботанічний заказник місцевого значення "Красносільський"	934
7	Ботанічний заказник місцевого значення "Воронківський"	123
8	Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Вижар"	36
9	Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Липне"	40
10	Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Озаріп"	90
11	Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Потки"	9
12	Орнітологічний заказник місцевого значення "Урочище "Стирське"	273
13	Орнітологічний заказник місцевого значення "Урочище "Романщина"	90
14	Гідрологічний заказник місцевого значення "Урочище "Порода"	36
15	Комплексна пам'ятка природи місцевого значення "Володимирецький парк"	3
16	Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення "Цеицевицькс джерело"	0,5
17	Заповідне болотне урочище "Озеро Воронки"	23
18	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва "Антонівка"	9,7
	Всього	19 627,2

Коефіцієнт заповідності - 10,07%. Коефіцієнт інсуляризованості - 0,22. На одного мешканця району припадає 3 215,8 м² природно-заповідного фонду.

1. Рівненський природний заповідник (Білоозерський масив, Білоозерське лісництво)

Рівненський природний заповідник створений Указом Президента України №356/99 від 03.04.1999 р. (постанова Кабінету Міністрів України №1271 від 14.08.2003 р.).

Білоозерський масив знаходиться у Володимирецькому районі Рівненської області між селами Озерці, Рудка, Більська Воля та належить до території Рівненського природного заповідника. Загальна площа масиву - 8051 га, з них лісів - 5777,4 (71,7%), боліт- 1590,1 (19,8%), водойм-454,1 (5,6%). До складу заповідника входить глибоке одіго-

трофне карстове озеро Біле, болото Коза-Березина, заболочені вільхові та незаболочені соснові ліси.

Висота над рівнем моря: мінімальна—156 м, середня-165 м, максимальна - 195м.

Згідно з удосконаленою схемою фізико-географічного районування України (О.М.Маринич та інші, 2003) Білоозерська ділянка заповідника належить до Нижньостирського фізико-географічного району області Волинського Полісся Поліського краю зони мішаних лісів.

Згідно з геоморфологічним районуванням територія Білоозерського масиву Рівненського природного заповідника розташована в межах області Волинського Полісся та двох геоморфологічних районів. Основна частина масиву розташована в межах воднольодовикової плоскохвилястої рівнини з ділянками основної морени в районі озера Біле, з окремими піщаними грядами висотою до 7-15м. Крайня східна частина (район с.Більська Воля)—у межах Волинської полого-хвилястої рівнини із згладженими формами крайових льодовикових утворень. У геологічному відношенні територія масиву складена льодовиково-водними піщаними утвореннями, моренні гряди та пагорби збагачені гравійним матеріалом та уламками кристалічних порід і кременю.

Ґрунти дерново-підзолисті, торфово-болотні, мулувато-болотні, лучно-болотні, дерново- підзолисті.

На масиві переважають перехідні болота, рідше - низинні та верхові. Болото «КОЗА» знаходиться в реліктовій прадоліні, загальною протяжністю 5 км та шириною 1-4 км. По болоту протікає невеличка річка Березина з каналізованим руслом.

Озеро Біле розташоване у басейні річки Стир, притоки р.Прип'яті. Озеро має карстове походження, його площа 540 га. Воно складається з двох лійкоподібних котловин, глибина більшої з них – 26м. Пересічна глибина озера складає 10м. Об'єм води - 60-70 млн. м³. Живляться озера підземними водами та атмосферними опадами. На глибині близько 8 м температура води постійна, +8°С.

Водна рослинність розвинена тут слабо, береги переважно незаболочені. В озері ьростають рідкісні в Україні реліктові види - молодильник озерний та хара витончена. Обидва ; і занесені до Червоної книги.

За геоботанічним районуванням України (1977) масив належить до Європейської широколистянолісової області Східноєвропейської провінції Поліської під провінції (Волинського Полісся), Західноноліського (Ковельсько-Сарненського) округу і займає крайню північно-східну його частину.

На масиві переважають перехідні болота, рідше - низинні та верхові. На них формується

специфічна болотна рослинність, представлена здебільшого осоково-сфагновими болотами з домінуванням осок пухнатоплодої та здутої. Є ділянки з переважанням у трав'яному покриві куничника сіруватого, мітлиці собачої. Наявні евтрофні болота з домінуванням осок омської та здутої, зелених мохів, а також ділянки чагарникових евтрофних боліт з переважанням верби попелястої, заболочених вільхових лісів з домінуванням осок гостровидної та пухнатоплодої, теліптериса болотного, куничника сіруватого, незаболочених вільхових лісів з домінуванням безщитника жіночого, кропиви дводомної. Невелику площу займають оліготрофні болота. Є луки з домінуванням куничника наземного, мітлиць тонкої та повзучої. Ліси переважно соснові, різного ступеня зволоження. Є невеликі ділянки березово-грабових та ялинових лісів.

На масиві виявлено два види з Європейського червоного списку - смілка литовська, козельці українські; 20 видів із Червоної книги України - молодильник озерний, шейхцерія болотна, верба чорнична, баранець звичайний, лікоподієла заплавна, діфазіаструми плющений і триколосковий, плаун річний, росички проміжна і англійська, ситник бульбистий, любки зеленоквітка та дволиста, коручки темночервона та чемерниковидна, булатка довголиста, лілія лісова, гудайєра повзуча, береза темна, хара витончена. Виявлено 21 вид регіональної охорони, серед них - верба лапландська, осоки дводомна та тонкокореневищна, астрагал піщаний, росичка круглолиста, тисдалія голостебла, пухирник малий та інші види.

Із тварин, занесених до Червоної книги України, трапляються борсук звичайний, горностай, сорокопуд сірий, пугач, журавель сірий, глушець, підорлик малий, лелека чорний, мідянка, ропуха очеретяна, жук-олень, мінливець великий, пасомовець тополевий, ведмедиця велика, ведмедиця-господарка. Рідкісними також є лось, пірникоза чорношия, деркач, плиска жовтоголова, ящірка живородна, черепаха болотяна, вугор європейський, перлівець Селена, прочанок болотяний та інш. На масиві водяться також лисиця, куниця лісова, бобер річковий, білка звичайна, кабан, лебідь-шипун, крижень, лиска, чайка, коловодники лісовий і звичайний, ящірка прудка, вуж звичайний, жаби трав'яна, озерна та гостроморда.

2. Ботанічний заказник загальнодержавного значення "Хиноцький"

Оголошений постановою Ради Міністрів УРСР №132 від 25.02.1980 р. Знаходиться на території Хиноцької та Степангородської сільських рад. Землекористувачі -

лісництво (квартали 1,2,4,5,9) та Степангородське лісництво (квартали 30, 33, 34, 37, 38, 41, 42) ДП "Володимирецький лісгосп". Площа 2267 га.

Заказник є частиною добре збереженого в природному стані болотного масиву "Морочно- II", типового для Поліської низовини. Основні площі займають перехідні болота, де переважають сосново-сфагнові угруповання (445,8 га). Менше поширені ділянки з переважанням у трав'яному покриві очерету звичайною. На обводнених ділянках цих боліт переважають рідкісні в Україні шейхцерієво-сфагнові

угруповання, занесені до Зеленої книги України. Невелику площу займають струмки –0,7 га із загальною довжиною 3,8 км. Підвищення займають угруповання верхових боліт з густішим деревостаном та переважанням багна болотного, місцями зі співдомінуванням рідкісного в Україні тайгового виду - хамедафни чашкової, занесеної до Червоної книги України. Майже суцільний сфагновий покрив утворюють тут сфагнові мохи (загострений, Магеллана, бурий). Трапляються й види із Червоної книги України: журавлина дрібноплода, росичка середня, шейхцерія болотна, пальчатокорінник м'ясочервоний, хамедафна чашкова. Велику наукову цінність мають рідкісні на території Полісся угруповання, насамперед, зі співдомінуванням хамедафни чашкової, а також шейхцерії болотної й осоки багнкової. На території заказника є окремі суходільні острови, вкриті сосновими орляково-молінієво-зеленомоховими, зеленомоховими та чорницево-зеленомоховими лісами.

Із тварин в заказнику досить поширеними видами є лось, кабан, заць сірий, лисиця, сарна європейська, вовк. Птахи представлені різними горобцеподібними, такими як сойка, плиска біла, сорока,

крук та ін. На території заказника виявлені токовища тетерука, занесеного до Червоної книги України

3. Ботанічний заказник місцевого значення "Озерецький"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. (зі змінами рішенням облвиконкому №98 від 18.06.1991 р.). Знаходиться на території Озерецької сільської ради. Розташований на захід від с.Озерці. Землекористувач - Озерецьке лісництво ДП "Володимирецький лісгосп" (квартали 1, 2,5-7,10-15,17-20). Площа-1840 га.

Охороняються різновікові соснові насадження та мезотрофні болота. Основні площі займають середньовікові (лише в14 кварталі зростає сосновий ліс віком більше 100 років) соснові ліси: соснові ліси зеленомохові, чорницево-зеленомохові, лишайникові та лишайниково-зеленомохові. Як домішка зустрічається береза повисла. Підлісок в цих лісах відсутній, іноді можна побачити крушину ламку. Трав'яний покрив утворюють типові види борів - булавоносець сіруватий, мітлиця собача, вероніка лікарська, брусниця, верес

звичайний, чорниця, ластовень лікарський, смовдь гірська, стелюшок червоний, орляк звичайний, перестріч лучний, чебрець повзучий), нечуйвітер волохатенький. Зустрічається низка рідкісних видів - баранець звичайний (занесений до Червоної книги України), смілка литовська (Європейський червоний список), мучниця звичайна, тисдалія голостебла (регіонально рідкісні види). Мохово-лишайниковий покрив представлений типовими видами - плеурозіум Шребера, дикран багато-ніжковий, леукобрій сизий, політрих, різні види кладоній.

Квартали 6, 7, 10, 11, 15 –мезотрофні болота, що межують на заході із Черемським природним заповідником. На болотах зростає розріджена сосна звичайна середньою висотою 5 м, діаметром 8 см, повнота 0,1-0,2. Поодинокі трапляється береза пухнаста. В трав'яному покриві з проективним покриттям 25-30 % ростуть пухівка піхвова, журавлина болотна, осока здуга, очерет звичайний, зустрічаються такі рідкісні види як шейхцерія болотна, журавлина дрібнопліва (обидва види занесені до Червоної книги України), осока багнова, росичка круглолиста (регіонально рідкісні види). Моховий покрив з проективним покриттям 90-95% утворений сфагновими мохами, на купинах зростає політрих стиснутий. Територія заказника має велику наукову та ландшафтну цінність, оскільки поєднує збережені у природному стані лісові та болотні комплекси Західного Полісся з низкою раритетних видів рослин.

Мучниця

4. Ботанічний заказник місцевого значення «Мульчицький»
 Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Знаходиться на території Мульчицької, Борівської та Озерецької сільських рад. Землекористувачі - Мульчицьке лісництво (квартали 3, 5, 7, 8, 15-18, 23, 24, 27-32), Озерецьке лісництво (квартали 24-28, 30, 31, 33, 37-39) ДП "Володимирецький лісгосп" та СВК імені 17 вересня. Площа 3860 га.

Охороняються типові для Полісся соснові ліси зеленомохові та чорницеві, а також рідколісні сосново-пухівково-сфагнові болота.

5. Ботанічний заказник місцевого значення "Партизанський "

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Знаходиться на території Озерецької сільської ради. Землекористувач - Озерецьке (Партизанське) лісництво ДП "Володимирецький лісгосп" (квартали 12, 15, 16, 23, 24, 25, 32-40). Площа заказника - 1942,0 га.

На території заказника знаходяться заболочений сосновий ліс і болота з журавлиною болотною.

6. Ботанічний заказник місцевого значення "Красносільський"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. (зі змінами рішенням Рівненської облради №322 від 05.03.2004 р.). Знаходиться на території Красносільської сільської ради. Розташований на північний захід від с.Красносілля на землях Красносільського лісництва ДП "Володимирецький лісгосп" (квартали 15,24-26,40-43). Площа 934 га.

Охороняється ділянка лісу з наявністю дикоростучих ягідників журавлини болотної.

7. Ботанічний заказник місцевого значення "Воронківський"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. (зі змінами рішенням облради №322 від 05.03.2004 р.). Розташований неподалік с.Воронки на землях запасу Воронківської сільської ради. Площа – 123 га. Рельєф заказника рівнинний. Ґрунти -дерново-слабопідзолисті.

Деревний ярус складається із низкопродуктивних сосново-березових насаджень. У трав'яно-чагарниковому ярусі переважають осоки, андромеда звичайна, журавлина, чорниця, брусниця, зустрічаються такі рідкісні види, як шейхцерія болотна, занесена до Червоної книги України, росичка круглолиста - регіонально рідкісний вид.

Моховий покрив утворюють різні види сфагнових мохів, серед яких переважають сфагни бурий і Магеллана.

Сфагн Магеллана

8. Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Ви́жар"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Знаходиться на території сільської ради с. Довговоля на північний захід від нього. Землекористувач - ССВК "Селянський ліс" Площа 36га.

Охороняється ділянка болота, де зростають рідкісні болотні рослини.

Журавлина болотна

9. Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище «Липне»"

Створений

рішенням Рівненської облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований на північ с.Липне на землях запасу Красносільської сільської ради. Площа -40,0 га.

10. Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Озарінь"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований недалеко від с.Воронки на території ССВК "Селянський ліс" на землях запасу Воронківської сільської ради. Площа 90 га.

Охороняється збережена болотна ділянка (боліт - 30 га, лісів - 59 га, сінокосів - 1 га), де зростають рідкісні болотні рослини.

Верба лапландська

11. Ботанічний заказник місцевого значення "Урочище "Потки"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований на північний захід від с.Воронки на території ССВК "Селянський ліс" на землях запасу Воронківської сільської ради. Площа-9,0 га.

Охороняється ділянка болота з рідкісними рослинами.

Набережник

ки, чирянки великої, крижня, попелюха, лиски, крячки річкової, білокрилої та малої, набережника та інших.

13. Орнітологічний заказник місцевого значення "Урочище "Романщина"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований на землях запасу Каноницької сільради в заплаві річки Бережанка недалеко від села Дубівка. Площа-90,0 га.

Охороняється ділянка болота серед лісу, яка є місцем гніздування перелітних птахів..

Гніздо слукви

12. Орнітологічний заказник місцевого значення "Урочище "Стирське"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований неподалік від с. Великі Телковичі в заплаві р.Стир на землях запасу Біленської та Великотелковицької сільських рад. Площа 273 га.

Охороняється заболочена ділянка в заплаві р.Стир, яка є місцем гніздування водоплавних птахів, зокрема широконос-

ки, чирянки великої, крижня, попелюха,

14. Гідрологічний заказник місцевого значення "Урочище "Порода"

Створений рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташований поблизу смт.Володимирець на землях запасу Володимирецької селищної ради. Площа 36 га.

Охороняється заболочена ділянка верхів'я річки Бережанка, джерело поповнення води в річці.

15. Комплексна пам'ятка природи місцевого значення "Володимирецький парк"

Створена рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Знаходиться на території Володимирецької ЗОШ І-ІІІ ст. №3 в смт.Володимирець. Площа 3, 0 га.

Парк закладений в 1827 р. У ньому зростають 28 видів дерев та кущів.

16. Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення "Цепцевицьке джерело"

Створена рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташована в с. Великі Цепцевичі на землях запасу Великоцепцевичької сільської ради. Площа 0,5 га.

Потужне джерело з висоякісною водою.

17. Заповідне болотне урочище "Озеро "Воронки"

Створене рішенням Рівненського облвиконкому №343 від 22.11.1983 р. Розташоване за 2 км. на захід від с.Воронки на землях запасу Воронківської сільської ради. Площа 23 га.

Озеро розташоване в котловині карстового походження, оточеній у більшій своїй частині лісом па моренних грядах. За характером живлення озеро мезотрофне з піщаним замуленим дном, оточене по периферії сфагновою сплавиною, що є досить рідкісним явищем на озерах України.

Озеро є місцезнаходженням дуже рідкісного реліктового виду, занесеного до Червоної книги України - молодильника озерного, який утворює тут підводні угруповання. У смузі сфагнової сплавини на озері зростає росичка середня, а також рідкісні реліктові північні види - шейхцерія болотна, осока багнова, ринхоспора біла. Тут зростає рідкісний центральноєвропейський вид - ситник бульбистий. На озері виявлений і рідкісний вид моху сфагнум балтійський.

Молодильник озерний

18. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення "Антонівка"

Створений рішенням Рівненської облради №33 від 28.02.1995 р. Знаходиться на території Антонівської сільської ради. Площа 9,7 га.

р
і
ш
е
н
н
я
м

Р
і
в
н
е
н
с
ь
к
о
г
о

о
б
л
в
и
к
о
н
к
о
м
у

№
3

